

nikom za zgodovino Balkana od 14.—19. stoletja. Jaromir Ceřakovský (* 21. 3. 1846), znani češki zgodovinar prava, je umrl 16. 10. 1914. Stojan Novaković (* 1. 11. 1842, † 18. 2. 1915) je dolga leta vodil med Srbi znanost in politiko. V. I. Lamanskij (* 1833, † 19. 11. 1914) je bil eden zadnjih zastopnikov one generacije ruskih učenjakov, ki so poleg jezika in slovstva raznih slovanskih narodov v enaki meri gojili tudi njih zgodovino in narodopisje. Poleg tega je bil še neizmerno delaven publicist. Neumorno je deloval celih šestdeset let, zato je število njegovih del in razprav veliko, ravno tako različna pa tudi njih vrednost in ocena. Lamanskij je bil zastopnik one slavjanofilske struje, ki je delala na to, da bi se ruščina med drugimi Slovani uvedla kot diplomatski jezik. Vrsto nekrologov zaključuje simpatično pisan članek urednika Archiva o Luki Pintarju.

Vojne razmere, ki odsevajo marsikje iz srede znanstvenih gramatičnih člankov (sedaj je skoro nemogoče, dobiti iz tujih dežel znanstveno literaturo), so krive, da Archiv ni mogel prinesiti nekrologov Fortunatova, Korša in Kažužniackega. Iste razmere so tudi krive, da bo moral Archiv izhajati v daljših nedoločenih presledkih.

Dr. J. A. Glonar.

Die slavische Volksseele. — Pod tem naslovom sta izšla v publikaciji „Schriften zum Verständnis der Völker“ (Eugen Diederichs, Jena 1916) dva spisa: urednik Karl Nötzel je napisal študijo o ruskem ljudstvu (str. 1—38), Barwinski pa o Ukrajincih v svitu njih poezije, kjer razpravlja o dumah in Ševčenku (str. 39—67). Vso pozornost zasluži pač Nötzelov spis; zakaj pisatelj si je s svojim skoro 20letnim bivanjem med ruskim ljudstvom pridobil upravičenost, da uvažujemo njegovo sodbo, spopolnjeno iz spisov treh največjih ruskih mož: Dostojevskega, Solovjeva in Tolstega.

Jedro Nötzelovih izvajanj, pisanih v težkem slogu, bi bilo nekako sledeče: Na Ruskem sme biti kdo revež, ne da bi zato moral nehati biti človek. Ruski kmet nas uči, da so človeške napake posledica naše slabosti, ki vendar ne morejo popolnoma uničiti vsega dobrega v nas. Glavni vzrok ruske bede je lahkomiselnost, neinteresiranost ruskega ljudstva za dobrine tega sveta, celó življenje nima primerne vrednosti. Ta nevezanost pa rodi na drugi strani duševno svobodo, ki premaguje na hujše telesne muke, o čemer priča zgodovina ruskega revolucionizma. Ta nepreračunljivost in ponižnost, ki ni neposredna posledica nesvojnosti, izvirata iz ruske vernosti. Ruski človek noče gospodovati nad svojim bližnjim, ker čuti, da se ne da vladati brez greha. Tatarski jarem s svojima posledicama despotizma in nesvojnosti je postavil Ruse pred odločitev: ali umreti kot svoboden mož ali pa živeti kot suženj. In ruski človek se je odločil za hlapčevanje iz poslušnosti do Boga in zvestobe do svojcev; toda tudi v tem stanju si je znal ohraniti svojo duševno neodvisnost, ker se ni dal siliti, da bi delal krivico svojemu bližnjemu. Zato se rusko ljudstvo udaja odvisnosti, da more uiti grehu; ono ne živi v tem realnem svetu, polnem zmedenosti in nasilja, ampak si ustvarja svoj idealni svet, kjer ni gospodarjev in ne hlapcev. Odtod zajemlje moč, da prenaša trpljenje in gleda stoično smrti v obraz; odtod njegova ponižnost in pohlevnost, ker ne pozna častihlepja, ampak se vede vsem ljudem nasproti enako: ruski človek živi kot del celote in ne kot drobec brez zveze. Tu na zemlji uresničuje božje kraljestvo in sicer najprej sam pri sebi. Svojo lastno osebo zastavlja do skrajnosti brez maščevanja in nasilnosti nasproti protivniku, kar nam zlasti dokazuje zgodovina t. zv. razkola v sredi 17. stoletja. Rusi si niso dali ukazovati, kakšno razmerje naj imajo do svojega Boga. V 20letnem boju je najmanj 20.000 ljudi šlo prostovoljno v

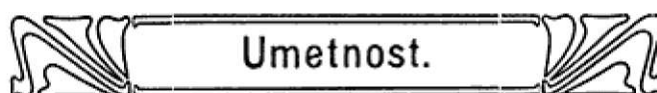
smrt na grmado (samega sebe so sežigali), da si ohranijo versko svobodo; a vodja razkola, Avakum, blagoslavlja in moli za carja, ki razkolnike preganja; žal mu je njegove duše, ker ne uvideva svojega greha . . .

Duševno razpoloženje ruskega inteligenta je drugačno. Priprosti človek udeležuje svoje prepričanje predvsem v svojem osebnem življenju, ruski izobraženec pa hoče po svojih idejah umerjati in izpreobračati takoj ves svet. Ruski intilegent čuti vso bedo in nesrečo svojega ljudstva, pripravljen je prinašati zanj največje osebne žrtve; toda praktično pomagati mu ne more, ker tiči preveč esteta, umetnika v njem, ker hoče vse storiti za ljudstvo, a ničesar po ljudstvu.

Po svetovni vojni najde nemštvo najkrepkejšega sodelavca v slovanstvu, osvobojenem ruskega despotizma, zlasti v Rusih. Pridobitve germanskega uma pretvori slovanska duša v doživetja (Erkenntnis — Erlebnis). To je kulturna naloga slovanstva. Germanska znanost odkriva nepojmljivost večnih skrivnosti božjih, ki jih človeški duh potrebuje, da se more nemoteno gibati pri svojem poletu, a človeška duša zajema iz teh skrivnosti spoštovanje pred stvarstvom in ljubezen do vsega živega, opušča vsak napuh in se odreka obsojanju ljudi. Germanstvo je osvobodilo človeškega duha vezi praznoverja, slovanstvo oprosti človeško dušo napuha in sovraštva. Tako se germanstvo in slovanstvo združita ob dviganju k Bogu! —

Nötzlova izvajanja vsebujejo v celoti gotovo resnico: razlika med zapadno in vzhodno Evropo pomenja nasprotje med skrajnim razumom in čustvom. Harmonični napredek človeštva zahteva sintezo razuma in čustva; zakaj enostranski razum vede do duševnega in gmotnega nasilja, enostransko čustvo pa zavaja v mehkužnost in brezdelico. Oboje je škodljivo. Germansko-romanski zapad je poln materialističnega svetovnega naziranja, slovanski vzhod priznava altruizem kot eno glavnih gibal v razvoju človeštva. A to je nesporno, da vsa gospodarska in umska kultura ne more trajno zadovoljiti in osrečiti človeškega rodu, ako ne vrholi v končnem cilju, ki je in ostane: ljubezen, dobrota, pravičnost — same npravne lastnosti!

Dr. Lončar.

XII. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu. Pêle-mêle slik s precej nesimpatičnimi kontrasti z ozirom na pojem umetnosti. Pa bi se dalo in z vzrokom s to razstavo ogniti že precej sterilni razstavljalni tradiciji. Ljubljana je polna tujcev in je prav, da je Jakopič priredil razstavo, le aranžma bi bil drugi umestnejši. Tuji gostje naših knjig ne znajo brati, v gledišču nastopa Asta Nielsen, Joe Deeb, Psylander in drugi internacionalisti, vzhajajočo zvezdo Rijavca smo dali v Zagreb, ko so že tudi drugi tam, pogovarjati se znamo po nemško z vsemi, tako da res ni lahko opaziti kakšnih etnografičnih posebnosti. Podob in kipov je pa iz zadnjih in prejšnjih časov vendar nekaj in zbirka dobrih stvari s primerno ilustrirano in popisano knjižico bi bila umestna in končno še posrečena stvar. — Ko sem si razstavo ogledal, sem na to mislil, ker sta med 122 razstavljenimi stvarmi dve tretjini čisto odveč, oziroma po gornjem deloma etnografsko popolnoma egalni, deloma umetniško manjvredni. Žato bi vzel le kar je dobrega, ali pa pritegnil poznana, starejša dela. Krivice bi bilo s tem malo storjene, saj v Sodni ulici ali v Narodni